

U BENT DE EERSTE AAN WIE IK DIT VERTEL

ACHTER DE SCHERMEN
VAN ZEDENZAKEN

BORGERHOFF
& LAMBERIGTS

SANNE DE CLERCK

In dit boek staan gedetailleerde beschrijvingen van zedenzaken. Cases van seksueel misbruik, grensoverschrijdend gedrag, incest en de psychologische gevolgen daarvan voor betrokkenen. Voor sommige lezers kunnen passages emotioneel belastend zijn.

Lees in je eigen tempo. Pauzeer als je er nood aan hebt en sla gerust stukken over als je merkt dat iets je te veel wordt.

De casussen en analyses zijn gebaseerd op waargebeurde situaties, bewerkt en geanonimiseerd waar nodig, maar altijd met de intentie om recht te doen aan de complexiteit en het gewicht van dit onderwerp.

De laatste hand aan dit boek werd gelegd in de zomer van 2025. Latere wetswijzigingen en ontwikkelingen in de rechtspraak zijn dan ook niet meegenomen.

Inhoud

Voor wie ooit moest spreken, terwijl het lichaam liever zweeg.
Voor wie zweeg uit schaamte. Of sprak uit wanhoop.
Voor wie zich moest verdedigen.
Voor wie zich niet kon verdedigen.
Voor wie wachtte op erkenning en ze niet kreeg.

All rise: de moeder die haar dochter een vader gunde	11
Toga's en tatoeages	16
Wat we van daders kunnen leren	18
Tegen de publieke opinie in	21
Het taboe blijft	23
Dark number	27
De grote grijze zone	33
De Tinder-zaak	37
Min achttien	40
Te dronken?	45
De sm-cliënt	50
Transactie geweigerd	55
Mag ik u kussen?	57
Trial by media	63
Alles voor de klik	66
Ook rechters lezen kranten	68
Hoge bomen vangen veel wind, en bagger	72
Live vanuit de rechtbank	75
Journalist zonder grenzen	77
Achter gesloten deuren?	78
#MeToo	83
Mislukte promoties	87
Storm aan de universiteit	92
Doorgeslagen slingers?	94

Geen tweede kans voor een eerste indruk	97
Dresscode: sex, drugs and rock & roll	100
Vreemde etiquette	101
Wanneer de stress toeslaat	103
Taal uit de zaal	105
De bril van de rechter	109
Zes mythes over verkrachtingen	113
Zonder 'neen' geen verkrachting	116
Vergeet het monster	118
Ze heeft het zelf gezocht	120
Eens verkrachter, altijd verkrachter	123
Online ben je safe	124
Klacht indienen heeft geen zin	126
Woord tegen woord	131
Het leugenpaleis	136
Valse aangiftes	143
Valse bekentenissen	147
Een ongelijke strijd?	148
Incest: het topje van de ijsberg	153
Het meisje dat haar vader miste	157
Broer en zus	160
Herinneringen onder vuur	162
Vragen stellen aan een kind	165
Wat heeft u beziel?	169

In strijd met de goede zeden	173
Openbare zedenschennis	176
Exhibitionisme	178
Voyeurisme	182
Pornobrein	185
Straf, straffer, strafst	193
Hotel gevangenis	198
Meer weten, lager straffen	200
Opsluiten. What else?	201
Veroordeeld over de grens	204
Zelfmoord in de cel	210
Het laatste woord	215
Levenslang	220
Geld, als belangrijkste bijzaak	222
Je suis Gisèle Pelicot. Of niet.	225
Het dankbaar beraad	230
Bijlage: lijst met nuttige organisaties	234
Eindnoten	238
Bronnenlijst	239

**All rise: de
moeder die
haar dochter
een vader
gunde**

23 juni 2002

Haar dochter was anderhalf jaar oud toen ze de knoop doorhakte. De relatie met de vader van haar kind was al lang niet meer wat ze ooit geweest was en waar ze altijd van gedroomd had. Geen grote schandalen of sirenes. Wel een sluimerend onbehagen, een constant gevoel van op je hoede te moeten zijn. Hij was afstandelijk en worstelde met zijn demonen. Naar hun kleine meisje keek hij amper om. Op een dag besloot moeder dat het genoeg was geweest. Ze vertrok. Voor zichzelf, maar vooral voor haar dochter.

Ze bouwde een leven op zonder partner. Ze werkte, zorgde, gaf structuur en liefde voor twee. Haar dochter groeide op zonder haar vader, zonder vragen ook. Ze leek hem niet te missen. Sommige leegtes hoef je niet per se op te vullen.

Tot haar dochter dertien werd. Midden in de puberteit stelde ze op een avond de vraag: 'Mag ik hem eens zien?' De moeder slikte. Maar knikte. Omdat ze geen wrok wilde doorgeven. Ze geloofde dat kinderen recht hebben op hun eigen zoektocht, zelfs als je als moeder sommige wegwijzers liever zou wegstoppen.

Ze nam contact op met de vader. Regelde een eerste ontmoeting. Kort en op neutraal terrein. Hij toonde zich inschikkelijk, vriendelijk zelfs. Nadien volgden regelmatige contacten. De dochter bloeide open. Vader en dochter leken de verloren tijd dubbel te willen inhalen. Moeder keek toe vanaf de zijlijn. Ergens opgelucht, ergens ongemakkelijk. Ze wilde hem vertrouwen. Ze wilde graag geloven dat mensen kunnen veranderen. Dat hij een betere vader kon zijn dan hij een partner was geweest.

Pas jaren later kwam de harde waarheid naar boven. Wat zich had afgespeeld tussen vader en dochter was nauwelijks te bevatten. Hij had het vertrouwen van zijn dochter gewonnen. Rustig en berekend had hij stap voor stap haar grenzen overschreden. Niet één keer, niet in een opwelling, maar herhaaldelijk. Terwijl moeder dacht dat hij zich voorzichtig openstelde voor zijn rol als ouder, was er iets totaal anders aan de gang. Hij had de leegte die hij bij zijn dochter had achtergelaten gevuld met een perverse dynamiek die niet te beschrijven valt.

5 september 2024

Ze zit recht tegenover hem in de rechtszaal. Haar dochter naast haar – ouder nu, maar getekend voor het leven. Voor het eerst in jaren delen ze met z'n drieën weer dezelfde ruimte. Ze durven elkaar amper aan te kijken.

De rechter geeft de moeder het woord. Ze vertelt over het verleden. Over hoe het begon. Over hoe het contact hersteld werd, niet uit naïviteit, maar uit het verlangen van haar dochter naar vaderlijke liefde. Ze vertelt over keuzes en gevolgen.

Zo begint dit boek. Niet bij het misdrijf. Maar bij alles eromheen. Bij gewone mensen die goedbedoelde beslissingen nemen die heel anders uitdraaien dan verwacht. Bij een moeder die dacht het juiste te doen. Zedenzaken zijn zelden luid. Ze beginnen meestal niet met geschreeuw, maar met twijfel. Met woorden die pas laat worden uitgesproken. Ze spelen zich af in beslotenheid, tussen mensen die elkaar ooit vertrouwden of dachten te kunnen vertrouwen. In slaapkamers, klaslokalen, logeer- en kleedruimtes.

Ik neem u in dit boek graag mee achter de schermen van mijn zedenzaken. In wat er gebeurt wanneer verklaringen botsen, en recht en rechtvaardigheid niet netjes overlappen. Ik wil u vertellen over zittingen die meer vragen opriepen dan antwoorden opleverden, over verklaringen die ik geloofde maar niet kon bewijzen, en over de momenten waarop ik me afvroeg of de meeste mensen nu wel of niet deugen.

Er zijn boeken die zichzelf lijken te schrijven. Geloof me: dit was er zo geen. Dit boek is traag en soms zelfs met enige tegenzin tot stand gekomen. Niet omdat ik er geen zin in had – integendeel – maar omdat het onderwerp zo gevoelig is. Verhalen van slachtoffers schud je na afloop van een zitting niet van je af zoals een toga. Verhalen van daders ook niet trouwens.

U bent de eerste aan wie ik dit vertel.

TOGA'S EN TATOEAGES

Wat hebben een tattooartiest en een advocaat met elkaar gemeen? Niets, op het eerste gezicht. De een werkt met dossiers, de ander met naalden. De een draagt een toga, de ander handschoenen. De een werkt met woorden, de ander met beelden. De advocaat komt en gaat, een tattoo blijft.

En toch raken onze werelden. Of het nu mijn kantoor is of de shop een paar huizen verderop: elke keer brengt de klant naast een specifieke vraag ook een heel verhaal met zich mee. In geen tijd worden dingen gezegd die nooit eerder uitgesproken zijn. Dingen waarover ze zelfs met zichzelf niet hebben durven te praten. Geheimen. Trauma's. Schuldgevoelens. Dingen waarvoor ze zelf nog niet de juiste woorden hebben gevonden.

Wie tegenover de tattooartiest op een stoel gaat zitten, zegt niet alleen: 'Ik wil een roos op mijn schouderblad.' Vaak volgt er iets als: 'Mijn moeder had er ook zo één.' Of: 'Na die scheiding wilde ik iets voor mezelf doen.' Een symbool voor iets waarmee hij of zij naar buiten wil komen. Een verhaal dat verteld moet worden. Tatoeages zijn zelden vrijblijvende versiersels.

Wie plaatsneemt tegenover een advocaat zegt niet alleen: 'Ik ben opgeroepen als verdachte.' Vaak volgt er na een korte stilte iets als: 'Ik weet niet hoe ik hier terecht ben gekomen,' of 'Er is meer gebeurd dan ik kan uitleggen.' Een slachtoffer dat na jaren stilzwijgen plots haar hele verhaal doet. Een dader die voor het eerst openlijk praat over de verschrikkelijke dingen die hij gedaan heeft. Ik ben vaak de eerste die het hoort.

Er schuilt een paradox in de radicale intimiteit van zo'n eerste gesprek. Hoe vreemder de ander, hoe veiliger het soms voelt. Er hangt nog geen oordeel. Er is geen voorgeschiedenis. Alleen een afspraak op een vast

uur, een stoel tegenover een onbekende en een verhaal dat meestal veel groter is dan wat er in eerste instantie wordt verteld.

En wij, artiesten en advocaten, knikken. We luisteren. Registreren, in inkt of in woorden. We weten: dit werk gaat niet alleen over regels of lijnen. In het begin gaat het zelden alleen over wat er met het verhaal of de feiten dient te gebeuren. Het gaat over wat eraan voorafging. En over het vertrouwen dat iemand jou vanaf de eerste minuut durft te schenken.

Tijdens die eerste ontmoeting ontstaat dat vertrouwen vaak verbluffend snel. Het verrast me quasi elke keer: binnen de kortste keren – vaak gaat het om niet meer dan enkele minuten – vinden we samen een basis waar andere relaties weken of maanden voor nodig hebben. Het snelle tempo voelt onnatuurlijk aan, maar is tegelijk volkomen logisch in de context waarin we ons bevinden. Het gaat razendsnel omdat het móét. Omdat er iets belangrijks op het spel staat, niet zelden zelfs iets van levensbelang: de vrijheid en waardigheid van een mens, de controle over het eigen lichaam of verhaal. Er is geen tijd om geleidelijk aan een band op te bouwen. Er is vooral een dringende reden om te spreken.

Door dat hoge tempo gebeurt er nog iets opmerkelijks: grenzen worden even opzijgezet. Er wordt bijna onmiddellijk ruimte gemaakt voor een bekentenis, een herinnering, een beeld. Het is een haast chirurgische vorm van vertrouwen: snel, scherp en met precisie. Geen smalltalk, geen opbouw. Recht naar de kern.

Kent u nog beroepen waarin een eerste gesprek zo snel zo persoonlijk wordt? Waarin delicate onderwerpen in geen tijd op tafel worden gelegd? We doen een kleine test: kijkt u naar porno? Hoe vaak? Waar? Wanneer voor het laatst? Kijkt u graag naar beelden met jonge meisjes of jongens? Hoe jong dan precies? Raakt u zichzelf dan aan? Geen zorgen: uw ongemak is het mijne. Het zijn vragen waar de meeste mensen niet zomaar op zullen antwoorden. Maar als advocaat kan ik deze topics niet uit de weg

gaan. Omdat de seksuele voorkeur van een cliënt cruciaal is voor zijn of haar verdediging. We kunnen maar beter geen tijd verliezen.

WAT WE VAN DADERS KUNNEN LEREN

Verdedig ik ook daders? Jazeker. Ik krijg die vraag zo vaak te horen, dat ik ze liefst voor ben. Het is ook een van de redenen waarom ik dit boek schrijf. Voor sommigen is het immers moeilijk te vatten waarom ik hun verdediging op mij neem. Ik begrijp dat. Toch ben ik ervan overtuigd – hoe langer hoe meer zelfs – dat we het daderschap uit de taboesfeer moeten halen. We moeten daders recht in de ogen durven te kijken, hen proberen te begrijpen en begeleiden. Niet alleen in hun belang, maar ook – of misschien zelfs in de eerste plaats – in het belang van de samenleving. Een verkrachter die na vijf jaar de gevangenis verlaat zonder enige therapie, vormt een groter gevaar voor de maatschappij dan iemand die jaren onder professionele begeleiding aan zichzelf heeft gewerkt. Dat zeg ik niet, het is de conclusie van uitgebreid wetenschappelijk onderzoek. Welke keuze maken we dan als samenleving, goed wetend dat bijna elke zedendelinquent op een dag opnieuw in die maatschappij belandt?

Die discussie maakt veel emoties los. Elk pleidooi voor extra investeringen in preventie en begeleiding botst op tegenstand bij een groot deel van de publieke opinie. Ik merk dat zelf ook, aan de dikke bundels haatmail die ik ontvang. Mensen die vernemen dat ik een dader verdedig, wensen me al eens dingen toe die weinig aan de verbeelding overlaten. Ze vinden het onbegrijpelijk dat ik het ene moment een slachtoffer bijsta en de volgende dag een dader verdedig. Zoals gezegd: ik begrijp dat. De feiten

zijn vaak gruwelijk, de gevolgen ook. Veel slachtoffers lopen blijvende trauma's op. Ze hebben een leven voor en een leven na de feiten.

Laat me net daarom hier een belangrijk onderscheid maken. Een onderscheid dat voor veel strafpleiters de kern van hun werk uitmaakt. Wanneer ik toezeg om een dader te verdedigen, verdedig ik het individu. De persoon achter de feiten, de man of vrouw die om god weet welke redenen dingen gedaan heeft die maatschappelijk en juridisch onaanvaardbaar zijn. Nooit verdedig ik de feiten zelf. Dat klinkt misschien wat makkelijk, maar dat onderscheid is voor mij van fundamenteel belang. Ik verdedig dus nooit dé verkrachting, maar wel de mens achter die feiten.

Recht en rechtvaardigheid zijn geen wiskundige concepten. De ene verkrachting is de andere niet en geen twee daders zijn gelijk, ook al zijn de feiten dat op het eerste gezicht wel. Dat vindt u misschien cru, maar voor mij is het een belangrijk gegeven binnen onze rechtspraak.

Net als slachtoffers hebben daders een geschiedenis. Gelijkaardige feiten kunnen in het licht van die geschiedenis een heel andere betekenis krijgen of zwaarder of lichter doorwegen. Context is cruciaal, en we mogen ons gelukkig prijzen dat we deel uitmaken van een samenleving die over een rechtssysteem beschikt waarin die context in rekening wordt gebracht. Alleen op die manier wordt er op de best mogelijke manier recht gesproken en gezorgd voor rechtvaardigheid. Dat is mijn overtuiging. Al ontken ik niet dat de oefening delicaat is en blijft.

Als advocaat heb ook ik mijn grenzen. In principe sluit ik niemand uit enkel en alleen op basis van de feiten waarvan hij of zij wordt verdacht. Maar een pedoseksueel die volhoudt dat 'het kind erom vroeg' of een cliënt met het schuldinzicht van de tabakslobby in de jaren 1950 zoekt toch maar beter een andere advocaat. Ik kan de cliënten die ik om die redenen de deur heb gewezen op één hand tellen, maar het gebeurt. Het is een lijn die ik wel degelijk durf te trekken.

Maar over het algemeen vind ik het dus net gezond om als advocaat aan beide kanten te kunnen staan. Daar is trouwens nog een goede reden voor. Ik ben er namelijk van overtuigd dat ik door regelmatig met daders te werken ook slachtoffers beter kan bijstaan. Het is een vraag die ik mezelf quasi altijd stel: welke strategie zou ik hanteren als ik in deze zaak niet het slachtoffer, maar de dader zou verdedigen? Die oefening helpt me om het sterkst mogelijke pleidooi voor het slachtoffer voor te bereiden en te anticiperen op de argumenten van de tegenpartij.

Slachtoffers zitten vaak met veel vragen. Zelfs als de dader de feiten toegeeft en schuld bekent. ‘Waarom ik?’ ‘Wat ging er om in het hoofd van die man?’ Een sluitend antwoord heb ik zelden. Maar ervaringen met daders helpen me wel om een slachtoffer inzicht te bieden in bepaalde gedragspatronen. Zoiets biedt een slachtoffer vaak een houvast.

Soms doet zich ook het omgekeerde voor en wil een dader iets goedmaken. Oprecht schuld bekennen en waar mogelijk iets rechtzetten. Na al die jaren heb ik stilaan een idee van wat slachtoffers belangrijk vinden en wat voor hen echt een verschil kan maken. Die ervaring helpt me om een dader in de juiste richting te sturen. En ja: af en toe leidt dat tot een zeldzaam vruchtbaar moment. Hoe pijnlijk een geschiedenis en confrontatie tussen twee mensen in de rechtbank ook kan zijn.

TEGEN DE PUBLIEKE OPINIE IN

Zedenzaken worden vandaag meer dan ooit breed uitgesmeerd in de pers. Veel interesse in de geschiedenis van de dader is er daarbij meestal niet. Opnieuw: ik begrijp dat. Het gaat vaak om feiten die weinig ruimte voor nuance of begrip verdragen. Jack Katz, een criminoloog aan de universiteit van Californië, heeft daar een interessante theorie over ontwikkeld: de metafoor van de *moral workout*. Nieuws over misdrijven wordt niet per se verspreid en geconsumeerd vanwege de nieuwswaarde, maar wel vanwege de morele lading van de feiten en hoe nieuwsconsumenten hun eigen moraliteit daar tegenover kunnen zetten. ‘s Ochtends bij het lezen van de krant met een goede kop koffie verontwaardigd zijn over de misstappen en fouten van anderen: *feels great*. Voelen we onszelf niet allemaal graag even moreel superieur van tijd tot tijd? Een schouderklopje aan onszelf, zonder al te veel moeite: stukken makkelijker nog dan ‘s ochtends even te stretchen of de tanden te flossen. Onze dagelijkse work-out. Of die work-out even gezond is als stretchen of flossen laat ik in het midden, maar de theorie van Katz biedt wel een interessante verklaring voor de manier waarop onze media over zedenzaken rapporteren.¹

Ik wil hier onomwonden pleiten voor meer nuance in de berichtgeving. Niet zelden voedt verslaggeving de perceptie dat zedendelinquenten onvoldoende gestraft worden. Het volk hoort en leest dat graag. Een groot deel van de publieke opinie vindt dat daders van zedenfeiten er meestal veel te makkelijk van afkomen, dat we pedoseksuelen en verkrachters beter levenslang achter tralies zouden stoppen en in hun cel laten wegwijnen. Ik ben ervan overtuigd dat we als maatschappij – wij allemaal dus – meer gebaat zijn bij een andere visie.

Sinds de hervorming van het seksueel strafrecht in 2022 zijn veel straffen verhoogd. Politici zijn met andere woorden tegemoetgekomen aan de